

Часто буває, що на картоплю нападає хвороба „гнилець“; це—грибок, який часто псує цілі лани. Є такі сорти, що мало бояться цієї хвороби; до них належать: „американка“, „імператор Ріхтерів“, „білий слон“ то-що. Занадто буйний ріст кущів свідчить, що картоплю густо посаджено, або дуже високо підгорнено. Крім того, коли ґрунт мало підпушується, тоді рости бульби перестають, і стеблини кущів тягнуться вгору.

Треба, як уже говорено, пушити ґрунт у рядках і межиряддях 4-5-6 разів, і тоді праця, хоч-би скільки вона коштувала, добре себе оплатить.

БУРЯК

Насіння буряка перед тим, як садити, мочиться 1 добу. Висівається його з середини березня до середини квітня так. Палицею помічається на грядці рядки на віддаленні 6-8 вершків один від одного; при цьому замість палиці можна користати з ручної сапки, якою проводять (боком) взад і вперед в одному напрямі, щоб у рядках поглибити рівчачок. По цих борознах висівається на $\frac{1}{2}$ вершка заглибшки насіння, що-змога густо, цеб-то не більш, як $\frac{1}{2}$ вершка одно зерно від одного. Ширина грядки— $1\frac{1}{2}$ арш. Засіявши грядку, вирівнюється граблями. Як тільки буряк починає сходити, треба зразу пушити ґрунт у межиряддях, не зачіпаючи вузької смужки, де сходять рослини. Не слід спізнюватися з пушінням ґрунту, бо тоді молоді сходи будуть кволі й рідкі. Скрізь, де тільки засівається великі площі кормового та цукрового буряка, дуже пильно слідкують за тим, щоб учасно підпушувати межиряддя. Вдруге підпушують через 8-10 день. Через 3-4 тижні рослини треба порідити до 4-5 вершків одну від одної в рядку, инакше бо корені будуть тонкі та дрібні. На вільних місцях розсаджується буряк із тих місць, де він занадто густий. Підгортати буряка ніколи не слід, бо тоді й рости й розвиватися корінь перестає.

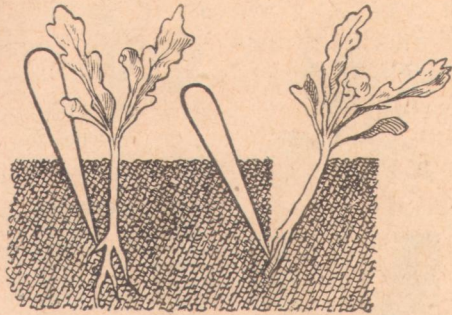
На початку червня, коли корінь буде завтовшки 1 вершок, знов поріджують у рядках, і вирвані корінці вживається на страву; на грядках залишають рослини на віддаленні 6-8 вершків одну від одної. Як садити густіше, врожай безумовно буде менший. Після другого пушіння всі грядки треба і далі підпушувати дуже добре, не даючи їм заростати бур'яном. Найкращий сорт столового буряка для дому і для промислового розведення це: 1) „напівкруглий єгипетський“—плескатий, ранній; 2) „царгородський округлий“; 3) „довгий ерфуртський“—пізній. На 1 квадр. сажінь висівається насіння буряка 12 грамів і на 1 десятину—біля 30 фунтів. Коли буряки сіють у полі на великій площі в сівозміні з хлібами, то сіють сіялкою. Підтотовлюється ґрунт у такий спосіб: крім літнього лушіння стерні, в-осени поле глибоко ореться, до 5 вершків ($22\frac{1}{2}$ цент.). Перед засівом поле скородять і прикочують котком або шлейфом (важкий гладенький брусок). Засіявши, по полю слід пустини коток, щоб ясніше видно було сходи рослин,—це має значіння, коли підпушувати ґрунт. Проривають рослини на зазначеному віддалені.

Врожай буряка збирають до морозів. У зібраних буряків відтинають бадилля, потім просушують коріння в будь-якому приміщенні, яке добре провітрюється. Зберігають буряки в льоху, де їх кладуть у пісок; можна їх зберігати й у землі в купках; для цього просушені буряки складають рівними купами і присипають землю шаром до $\frac{1}{4}$ арш. (18 цент.). Все-редину купи встромлюють кілька снопів, щоб випаровувала волога. Підчас великих морозів, збільшують шар землі-вкриття до $\frac{1}{2}$ арш. (36 цент.), а також укривають купи соломкою або гноєм (перепрілим). Теплих днів відкидають соломку та частину землі, щоб провітрити буряки.

КАПУСТА

Місце для капусти вибирають звичайно по берегах річок, по луках, де є в підґрунті досить води. Проте, коли відповідно обробляти, вона добре росте

й на височенних місцях, на наших родючих чорноземельних і глинуватих чорноземельних ґрунтах. На них можна виростити капусту не тільки не гіршу, а навіть значно кращу, з більшими головками. Для цього ґрунт треба підготувати з осені, виорати його до 3 вершків і ще раз пройти в борозні плугом без „полиці“, щоб поглибити борозну на 1-2 вершки. Коли так поглибити, то землі не відкидається набік, а тільки спускається на 1-2 вершки. Коли борозну не буде поглиблено, тоді капуста не матиме досить великих головок. Дуже добрий урожай буває, коли капусту садиться після картоплі або кормових буряків. Коли в-осені ґрунт перед оранкою угноєно більш-менш добре, тоді, як рідко посадити капусту (на 1 аршин), вона дає більші головки, ніж на луках. Коли в-осені ґрунту не оброблюється, то весною,

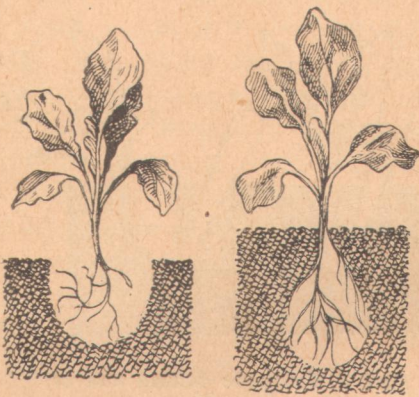
Мал. 6. Як треба садити капусту

перекопавши, або зоравши, треба зразу заскородити. Крім обробити ґрунт перед садінням, для капусти не меншу вагу має й досить часто спускувати ґрунт після садіння. Підпушується ґрунт або сапками, або кінськими „підпушниками“.

Садиться розсаду на сухих участках так саме, як і на луках, тільки тут, зважаючи на те, що трудно діставати воду, щоб поливати після садіння, з вечора дається рослині по 1 склянці води і після цього її прикривається листям з лопуха чи соломкою, щоб таким способом захистити рослини від сонячної спеки. Садячи капусту, треба пильнувати, щоб навколо стеблини розсади осталася ямка на 1 верш. *).

*) Висаджуючи розсадку, не слід недбало присипати коріння землею, а треба вживати кілка, старанно заповнюючи землю суточки між корінням (див. мал. 5 і 6).

завглибшки. Рослини тримають укритими 2-3 дні; після цього їх; ще раз поливають. Коли капусти велика площа і не можна дістати остільки лопухів і соломи, тоді листя розсади можна присипати землею (на 1-2 дні). Після 2-3 днів листя від землі обрушується. Після цього залишається тільки доглядати, щоб земля все літо була пухка та щоб не бралася вона, надто після дощу, коржем. Найбільш забезпечує врожай—це 5-7 разів спушити ґрунт. Коли участок землі невеликий, тоді оброблюється ґрунт лопатами завглибшки 4-5 вершк., не більше. Головна умова—це, щоб,

Мал. 7. Як не треба садити капусти

копаючи та обертаючи землю, в борозну вниз попадала горішня земля, а наверх—спідня. Капусту висаджується рядами на віддаленні 16 вершків, а деякі сорти (наприклад, бравуншвейгську)—на 18 вершк. Врожай збирається з першої половини вересня.

А що капусту часто об'їдає гусень метелика, то треба між капустою де-не-де садити червоні або сині баклажани (на 2-3-4 аршини). Крім цієї рослини, можна ще посадити коноплі. Стеблини та листя баклажанів і конопель мають міцний запах, який відганяє білана капустяного. Це є найкращий, досить перевірений спосіб боротися з цим ворогом капусти.

Садячи на 16 верш. одну рослину від одної, на 1 десятину вийде 21.000 головок капусти. Коли господарство бажає мати свою власну розсаду, то не треба сіяти густо; як рідко засіяти, виростають великі рослини, які добре витримують пересаджування. Купуючи розаду, кволі рослини слід зовсім викинути, а садити тільки великі. Буває часом, що головки капусти, надто після доброго дощу, репаються.

Тоді слід таку головку нахилити й притиснути ногою, щоб декілька корінців обірвалось, — тоді репати капуста перестає. Сорти ранньої капусти, найбільш поширені в нас на півдні: 1) „капорка“ — одеська — її дуже цінують городники; головка велика, кругла, дуже туга, на низькому качані; 2) „число перше“ (№ 1) — найбільший з ранніх сортів, добре витримує посуху; 3) „слава“ — дуже велика, з твердою кулястою головою, промисловий сорт; 4) „іванівська — бронка“; 5) „експрес“; 6) „скороспілка“, 7) „сахарка“.

Пізні сорти: 1) „завадівка“ — розводять побгато болгари — городники; добре витримує посуху та напад шкідників, головка велика, туга; 2) „бравун-швейгська“, головка плеската, велика, не дуже туга; 3) „бузівка“ — болгарська; садиться її на півдні України побгато, дуже добре витримує посуху; головка велика, округла, туга; 4) „лікуришка“ — болгарський сорт з великою тугою головою; 5) „амагорська“ — найкращий промисловий сорт.

КОЛЬРАБІ

Часом називають її ріповою капустою, але така назва неправильна тому, що в ріпі грубшає корінь, в кольрабі — стебло, — воно набуває кулястої форми з ніжним та соковитим стриженем. Є дві відміни кольрабі: біла та синя. Середова частина головки біла на колір. Щоб мати ранню кольрабі, висівають насіння в парник; для літнього вжитку висівають у холодний парник, а для пізнього — в одкриті грядки. Садиться на віддаленні трохи меншому, ніж капусту, надто дрібні сорти. Дуже придатна для степових неполивних городів. Треба лише доглядати, підпушуючи землю та полючи бур'яни. Збирати її треба, поки вона ще молода, бо потім вона деревіє.

Мал. 8. Кольрабі
(ранній сорт)

Зберігається в льоху досить добре, коли льох не дуже сухий і не надто вогкий. Збираючи врожай,

Мал. 9 Кольрабі (пізній сорт)

відрізують листя та коріння. На насіння вибирають кілька найкращих головок, викопують із корінням, залишають декілька дрібних листочків і садять корінням у землю або в посуд, найкраще в льоху. Весною садять у ґрунт. Відомі сорти: 1) „англійська рання“ — біла та синя; добрий ранній сорт середнього розміру; 2) „пізня польова або кормова“ — біла та синя, велика та врожайна, зимовий сорт, добре пере-

ховується, придатна, як зілля, до столу і на корм; 3) „нова велетеньська“, біла та синя; велика, кормова і столова.

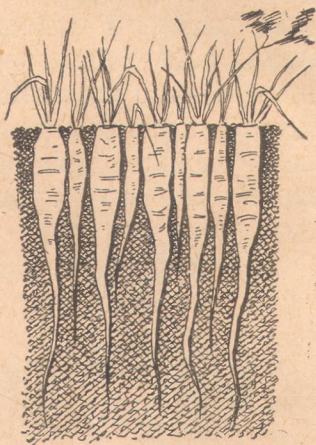
ЦВІТНА КАПУСТА

Цвітна капуста має велике, широке з країв листя, а посередині грубий м'яский цвітостан, що своєю формою нагадує білий сир.

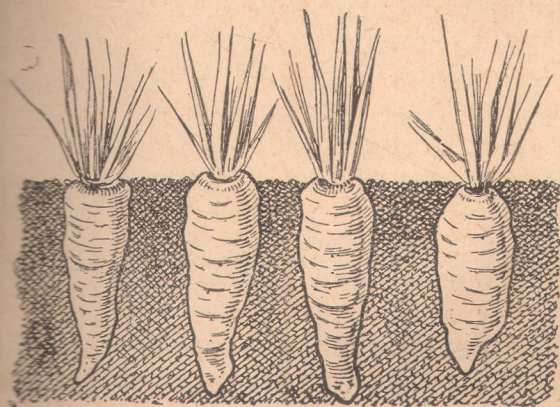
Спочатку її викохують у парнику, пересаджуючи з місця на місце двічі (пікіровка). Двічі пересадити капусту в парниках — це головна умова успіху. Першого разу рослини разсаджуються на 2 вершки (9 цент.); коли рослини настільки підростуть, що почнуть сходитися листям, їх удруге пересаджують на віддалення $4\frac{1}{2}$ вершки (20 цент.) рослина від рослини. Щоб добрі мати наслідки, треба, крім пересаджувати, мати ще й дуже угноєний ґрунт та поливати під час садіння і в перші дні розвитку. В дальшому так як і для звичайної капусти, добре доглядати, щоб город не заростав бур'яном, і підпушувати ґрунт.

МОРКВА

Морква любить глибоко-чорноземельний ґрунт; тому город для неї треба обробити заглибшки не менш, як на 4-5 вершків. Орати бажано в-осени, бо моркву сіється ранньою весною, і вона не боїться заморозків. Моркву сіється вже з кінця лютого рядками; при цьому один рядок від одного повинен бути не менше, як на 5-8 вершків. У борозну, яку проводиться сапкою, насіння висівається густо, заглибшки не більш, як $1\frac{1}{2}$ вершка. Як тільки морква зійде, зразу треба спушити межиряддя, не зачіпаючи рядків, як це сказано було пробуряки. Вдруге спушити треба через 8-10 день, і її треба проривати, щоб віддалення між рослинами було не менше, як 2^а вершки; потім протягом літа ще раз прорвати. Так поріджувати—має велике значіння, і без цього доброго врожаю не буде. Коріння моркви

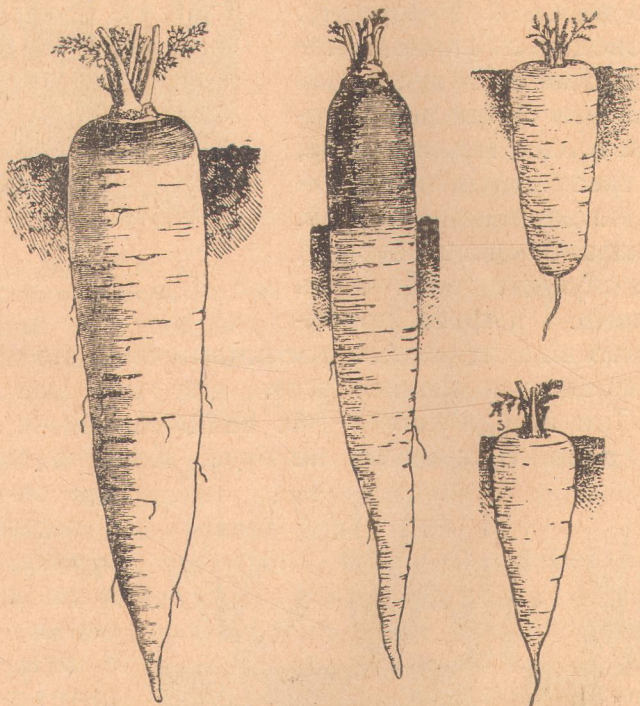
Мал. 10. Моркви не поріджено

Мал. 11. Моркву поріджено

так само, як і редьки та буряка, стає після проривання грубіше, соковите і смачне; як не порідити, — воно залишається дрібне й кволе (мал. 8 і 9). Повне проривання слід ви-

конати в першій половині травня, залишаючи рослини одну від одної також на віддаленні 4-5 вершків. Все літо ґрунт треба пушити, інакше морква буде дрібна. На 1 квадр. сажінь потрібно 6,2 грама насіння, на 1 десятину 8 кілограмів (20 фун.). Перед засівом насіння на ніч треба покласти в воду. Для засіву змішують чашку насіння з 2-3 чашками піску, щоб ліпше та правильніше розподілити насіння на грядках; щоб добре змішати насіння з піском, сумішку протирають кілька разів між руками. Треба до середини вересня спушити грядки разів 5-6.

Мал. 12. 1. Жовта зеленоголова або велетенська морква. 2. Червона з зеленою шийкою морква. 3. Біла німецька морква. 4. Червона столова морква

В польовій сівозміні моркву сіється звичайною (як і хліб) сіялкою на певному (див. раніше) віддаленні рядок від рядка. Зважаючи на те, що насіння моркви надзвичайно дрібне, попереду перед засівом розпу-

шений ґрунт прикочують котком, а потім уже починають сіяти. Треба пильнувати, щоб не загорнути глибоко насіння.

Треба сказати, що морква, яка виросла без поливання, тільки на доброму ґрунті, дуже добре зберігається зимою в ямах і льохах, а морква, яка виросла на луках і на „поливних“ ґрунтах, легко загниває навіть в-осени. Щоб зберегти, її треба перекладати шарами сухої землі.

Найкращий промисловий столовий сорт моркви— це „нантська“— майже циліндричної форми, досягає завдовжки 4 вершк., придатна зберігати на зиму. З інших сортів „каротель паризька“ та „амстердамська“ мають короткий, але грубий і смачний корінь; для зими вони непридатні. З сортів із довгим коренем (до $1\frac{1}{2}$ арш.) можна назвати „давидівську“ або „вороб'ївську“, на які треба глибокого, м'якого й пухкого ґрунту; на ґрунтах глинуватих і тугих дають корінь довгий, але тонкий. „св. Валерія“ і „бравуншвейгська“, довгі сорти, дають урожай до 1000 пуд. із десятини (16 тон 380 кіл. з гектару).

Що насіння моркви досить дороге, то важливо, щоб кожний городник умів його сам у себе виростити. Для цього моркву кладуть у пісок (в льоху). Весною, в квітні, коріння висаджується на виготовані грядки на 12 вершків у рядках і на 18 вершк. рядок від рядка. Доглядаючи далі, старанно пушать рядки та межиряддя і підв'язують до кілків насіннєві стеблини. В серпні стебла зрізується серпом і розкладається, щоб достигали на ряднах та рогожах. А коли засіяна площа велика, то стеблини розкладається на вбитій землі (на току). Молотять ціпами і чистять віялкою.

ЧЕРВОНІ БАКЛАЖАНИ

Розсаду червоних баклажанів найкраще вирощувати в парниках, а коли їх немає, то можна й на відкритому ґрунті. В останньому разі висівати насіння на розсадну грядку можна в середині

травня (в парниках—наприкінці березня). Треба розсаду „пікірувати“, цеб-то пересаджувати рослини на нову грядку. Після цього їх садять на грядки, де вони мають остаточно розвинутиись. Пікірується для того, щоб розвинули рослини міцніше коріння. Пересаджуючи остаточно на виготовані й добре оброблені грядки, роблять це надвечір, або хмарної погоди; садячи, поливають, приблизно, по 1 склянці води на кожну рослину. Садити треба обов'язково в ямки, заглибошки до 3 - 4 вершків і присипати коріння землею, але не досипаючи до поверхні приблизно на 1 вершок.

Посадивши, рослини прикривається листям лопуховим або папером, соломою то-що*). Коли цього немає, то розсаду, поливши, присипається сухою землею (жменя землі повинна прикрити все листя розсади). На 2-й і 3-й день листочки й стеблинки розсади звільняється від землі, і рослина хутко підводиться. Для чого-ж треба прикрити землею? Коли пересаджується, то перестають іти соки від коріння до листя, а вода випаровує з листя далі; значить, треба це випаровування чимось припинити, бо інакше листя зав'яне; присипаючи землею, не даємо висихати листю. Посадивши, досить буває полити раз, або двічі, рослина бо бере собі воду з тих запасів, що є в ґрунті, коли його добре оброблено і досить часто підпушується.

В рядах їх садять не менш, як на 16 - 18 вершк., а між рядками—на 24 вершки ($1\frac{1}{2}$ арш.).

Густіше садити некорисно, бо тоді менше збиремо стиглих овочів. Коли кущі заглушуються стеблинами та листям, то треба їх порідити ножем. У серпні, коли вже з'явилось досить зелених овочів, слід кінці стеблин відрізати; від цього овочі значно швидче досягають, і збільшується розмір їхній. Дуже корисно підгорнути трохи кущі,—тоді збільшиться корінців, а через це збільшиться сама рослина

*) Землю коло висаджених рослин на другий день неодмінно спушити, щоб зберегти вологу. При цьому прикривати рослин не потрібно.

і більше буде овочів. Найкращі сорти для степу: 1) „король ранніх“, овочі гладенькі, сорт добрий, ринковий; 2) „ерліяна“; 3) „диво ринку“, 4) „Аліса Рузвельт“, 5) „мікадо“—великі; 6) „Трофі“—добрий ринковий сорт, з грубою шкуринкою, тому придатний до перевозу, мало репається; 7) „президент Гаріфільд“—з дуже великими, до 1¹/₂ фунт. (615 грам), овочами; 8) „Фікарацці“—дуже ранній, промисловий, врожайний.

СИНІ БАКЛАЖАНИ

Сині баклажани вибагливіші що до ґрунту та води, ніж червоні. Тому ґрунт треба дуже пильно підпушувати протягом літа. Їх розводиться майже завжди розсадою, бо досягають овочі, коли садити в ґрунт, значно пізніше. Сходи в парнику з'являються вже через 10-12 день. Через 3-4 тижні, як зійдуть, треба розсаду пересадити в теплі парники з шаром землі до 4 вершків (18 цент.). Висаджувати в ґрунт лише тоді, коли стає на постійній теплій погоді в середині травня. Віддалення між рядком—1 арш. (71 цент.), а між рослинами в рядках—³/₄ арш. (53 цент.), заглибшки на 1 вер. (4 цент.) глибше, ніж росли раніш. Посадивши, полити. Овочі стигнуть від середини червня до морозів. Тільки на самому півдні здебільшого насіння висівають у ґрунт. Наприклад, під Одесою сині баклажани сіється в відкритий ґрунт, але зате овочі трохи припізняються. Спочатку сині баклажани ростуть дуже повільно, але як тільки почнеться спека, вони хутко розвиваються. Кращі сорти: 1) темно-сині довгі, 2) довгасті, 3) ясно-сині з голками; ці останні вважається за найкращі.

ПЕРЕЦЬ СТРУЧКОВИЙ

Щоб мати ранні овочі перцю, треба викохати розсаду. Для цього беруть насіння сухе, перевірене на висхожість та протруєне і висівають його в теплий парник у середині лютого (разом з насіннями червоних та синіх баклажанів). Теплота в парнику мусить

бути не менша за 25⁰. Шар землі в парнику—зав-
губшки на 2 вершки (9 цент.). Сходи в перцю
з'являються через 9-10 днів. Дальший догляд такий
самий, як і за синіми баклажанами. В ґрунт пере-
саджується разом із синіми баклажанами. Відда-
лення між рядками $\frac{3}{4}$ арш. (53 цент.), а в рядках—
8 вершк. (36 цент.).

Найкращий сорти солодкого перцю: 1) „болгар-
ський блідо-жовтий“—велетенський. Смак солодкий,
непекучий ; 2) „болгарський солодкий“, сорт вели-
кий, ринковий.

Сортів міцного перцю дуже багато; за найкращі
вважається: 1) „іспанський“, довгий, червоний;
2) „кардинальський“ завдовжки до 5 вершків
(22 цент.); молоді стручки вживається на марину-
вання. Цей сорт не дуже гострий.

ОГІРКИ

На степовій Україні засівається огірками більш-
менш значні простори досить часто: там, де сіють
кавуни й дині, звичайно сіють і огірки („баштани“).
Але буває часто, що огірки вигоряють від посухи
та сонячної спеки. Тому, зважаючи на кліматичні
особливості нашого краю і те, що ця рослина, крім
тепла, любить ще й вогкість, треба вжити деяких за-
стережних заходів, щоб запобігти шкідливих впливів
посухи та спеки, і тоді, як довів досвід, це дає добрі
наслідки. Коли закінчиться рядковий засів огірків,
тоді одночасно, поруч з огірками, садиться звичай-
ними рядками кукурудзу („перлина“, „конкордія“,
„чинквантино“, „король Пилип“, „спасівка“ та інші);
при цьому рядок від рядка повинен бути на віддаленні
не ближчому, як 10-12 аршинів. А в рядках куку-
рудзу висівається густо, щоб - то на 4-5-6 вершк. зерно
від зерна. Коли кукурудза підросте, то своїми
стеблами й листям вона затримуватиме рух вітру,
не даватиме таким чином йому висушувати ґрунту,
і запаси води в ґрунті краще зберігатимуться. Досвід
довів, що там, де немає кукурудзи, чимало огірків

хутко жовкне, гудина сохне, овочі не так, як слід, розвиваються, і взагалі овочів буває менше, ніж там, де були кукурудзяні рядки, які, крім того, ще й захищають гудину й овочі від надмірного сонячного нагріву. Навіть на луках, де вологи досить, і там кукурудзяний захист має свою велику практичну вагу.

Весною, з початку і в кінці квітня, землю треба скородити. Перед засівом борони пускається ще раз. Коли з осені землю не виготовано, то треба зорати її плугом або перекопати не пізніше, як у першій половині квітня, і слідом за плугом скородити. Коли немає рядкової сіялки, то слід зробити з дубового бруска „маркера“, на якому повинні бути насаджені дерев'яні зубки на віддаленні 24 вершк. один від одного. Маркером позначається рядки на 24 вершки, на яких і сіють огірки, спочатку густо, а потім проривають. На лісових і лучних ґрунтах межиряддя для огірків можна робити до 2 арш. Садити не глибше як на $\frac{3}{4}$ вершки. Поріджувати треба до 6-8 вершків. Далі треба тільки вважати, щоб засіяну площу спустити не менше, як 5-6 разів за літо.

Збирати огірки треба частіше і не перепускаючи, щоб вони не жовтіли, бо після цього нові зав'язки перестають з'являтися. Як засіяти пізно (в травні, червні), то борозни треба робити глибші (найкраще це робити сапкою), щоб насіння попало в вогку землю, але при цьому присипати зерна землею треба не більше, як на $\frac{3}{4}$ вершка. Найкращий час садити весною — це зразу після доброго дощу; при цьому садити треба сухим насінням. На насіння залишати найраніші огірки, дати їм досягнути на кущі, не зриваючи їх до того часу, доки вся гудина підсохне, потім зривають їх і кладуть у холодку, аж поки огірки пом'якшають; після цього зернята вибирають, промивають у двох-трьох водах, потім сушать на сонці або в теплому та сухому місці. Найкращі сорти для нашої місцевості: „ніжинські“, „кримські“, „одеські“, „українські“, „паризькі“ (молоді з бородавочками зветься „корнішони“), „грецькі“ — дуже великі, „муромські“.

ЦИБУЛЯ

Цибулю розводять насінням. Від насіння першого року утворюється дрібна сіянка „гарбажійка“,*) яку в - осени легенько обкурюють (у спеціальних широких трубах), щоб запобігти проростання „гарбажійки“ в льоху, де її звичайно зберігається зимою. Тому краще тримати цибулю „гарбажійку“ не в льоху, а в сухому приміщенні, а коли такого нема, то взимку треба її просушувати.

Вирощуючи гарбажійку, треба дбати про те, щоб цибулини не були великі. Що дрібніша гарбажійка, то кращий буде врожай. Для цього поспішати з засівом насіння не слід, у нас її сіють у квітні. Викопують гарбажійку тоді, коли листя почне сохнути. Більші цибулини йдуть на їжу, а решту переховують до майбутнього року. На другий рік, наприкінці квітня, цибульки розсаджуються на грядках, на віддаленні 5 - 6 вершків; при цьому перед тим, як садити, горішню стіжкувату частину цибульки зрізується. Завглибшки садити треба так, щоб горішню частину присипати землею. Решта догляду — це пушити ґрунт, як і для всякої городини (5 - 6 разів на літо).

Підгортати цибулю не слід; деякі цибулини викидають насінньові стеблини, — їх зразу треба зрізати. Коли цибуля росте занадто буйно, то корисно руками чи граблями трохи надломити стеблини і нахилити їх на бік, — тоді цибулини швидче більшатимуть.

Цибуля звичайно досягає в липні. Спочатку цибулю 2-3 дні сушать, потім роблять вінки, по 15 - 20 штук укупі, і зберігають її у клунях, коморах то-що. В льохах ніколи не слід складати цибулю на купу. Вінки цибуль обов'язково треба завішувати до стелі або до стін.

Видатні сорти цибулі: 1) „одеська жовта“, 2) „цитауська“ — жовта.

*) Прим. ред. З насіння вже першого року можна мати стиглу цибулю, звичайну на розмір і вагу.

ЧАСНИК

Підземна цибулина часника складається з 10 або 12 маленьких цибулин, обгорнених тонкою плівкою білого чи рожевого коліру.

Садять часник ранньої весни, поділивши попереду цибулину на її окремі цибулинки. Ці цибулинки садять на віддаленні 15 цент., на 5 цент. завглибшки, але обов'язково корінцями донизу. У цієї рослини часто з квіток розвиваються замість насіння також цибулинки (надземні), які теж можна з успіхом садити, як і підземні. Грунт увесь час треба пушити та полоти, а в червні місяці листя зав'язати вузлом, щоб не дати розвиватися верхнім цибулинкам, які відбирають соки. На садіння треба добирати найбільші цибулинки — звичайно верхні, а тих, що всередині великої цибулини, садити не слід, бо вони не дадуть доброго врожаю. Вибираючи часник із землі, треба залишати біля головки частину листя, щоб зв'язувати його в пучки і потім просушити.

Найкращі сорти часника: 1) звичайний часник, головка сріблясто-біла; 2) рожевий, скоростиглий, з рожевою головкою, найурожайніший; 3) великий „неаполітанський“, мало відрізняється від попереднього.

ПРАС

П р а с — цибуля, що її багато вживається в південній Україні. У нас його вживається переважно для підливу, а також на приправу.

На нього треба дуже угноєної землі (1-й рік у сівозміні) або перегнійної. Сіється ранньої весни в парники за 2¹/₂ місяці до висаджування. Коли в парнику не менш 20° тепла, то сходи з'являються вже через 2 тижні, але тоді, коли парника прикривається рогожами і увесь час поливається, аж до сходів. Можна сіяти також і в ґрунт, без парників, але тоді він не буде такий розкішний. В травні чи червні його висаджують у ґрунт. Це робиться,

звичайно, після дощу або, пересаджуючи, поливається. Перед тим, як садити, кінчики коріння та листя обрізують вершків на півтора (6 цент.). Віддалення між рядками — 9 вершк. (40 цент.), а в рядках — 6-7 вершк. (27-31 цент.). Його часто садять або в ямки, або в рівчачок, для того, щоб, присипавши землею, вибілити його долішню частину. Крім того, його ще підгортають. Цю вибілену частину прасу і споживається. Щоб зберегти вологу, а також, щоб прас ріс більший, землю все літо тримати в чистому від бур'яну і в рухлому стані. На насіння вибирають кращі рослини і переховують у льоху в піску, а весною висаджують на грядки.

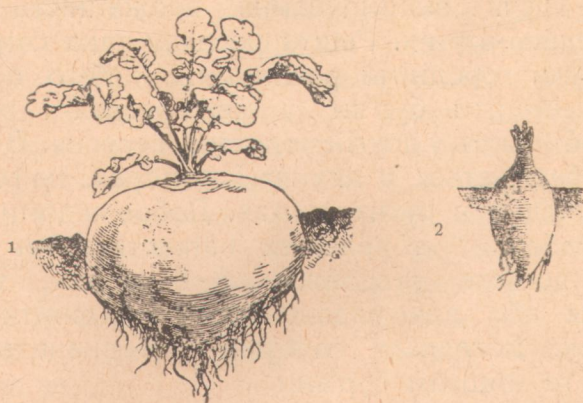
Прас поділяється на літній і зимовий. Найкращі сорти—(літні): 1) „короткий грубий“ — дуже врожайний і скоростиглий; 2) „жовтий пуату“ — трохи коротший; зимові (що не бояться морозів): 1) „довгий паризький“ — славиться у Франції довжиною, смаком та білиною; 2) „руанський“ — дуже грубий — ніжка майже вся в землі, дуже врожайний; 3) „болгарський“ — зимовий — дуже великий і добрий.

БРУКВА

Бруква має грубий, округлий, м'ясний корінь. Буває дві відміни: біла та жовта. Краща на якість жовта бруква. Дуже непередлива до ґрунту, але потребує багато вологи. Через це догляд за нею мусить бути найпильніший. Коли садиться великі сорти — віддалення між рядками мусить бути 14-16 верш. (62-71 цент.), а в рядках — 8-9 вершк. (36-40 цент.). Садячи менші сорти, віддалення можна зменшити між рядками до 9 вершків (40 цент.) Рослина ця не боїться холоду; швидче боїться спеки. Щоб мати брукву раніш, її сіють у парник, а потім висаджують у ґрунт. Брукву зберігається на зиму, як і кольрабі. Її викопують, обривають листя і кладуть у льох. Кореня обрізувати не слід, тому що від цього бруква буде гнити і на коренях з'являється цвіль. На насіння вибирають

краще сформовані рослини з великими коренями і переховують їх у льоху, а весною висаджують у ґрунт.

Сорти білої брукви: 1) „лапландська“, 2) біла з червоною шийкою, коротколиста.

Мал. 13. Кругла біла бруква. 2. Бруква мала
рання біла столова

Сорти жовтої брукви: 1) з зеленою шийкою, 2) з фіялковою або червоною шийкою, 3) скоро-стигла.

ГАРБУЗ

Гарбуз так саме як і огірки, любить тепло й сонце, тому тіні не витримує; ґрунт повинен бути пухкий, багатий, родючий. Коли ґрунт підготовляти плугом (чи лопатою), а весною прискородити, то гарбуз дасть величезний урожай, як столових сортів („грецькі кабачки“, „стофунтовий жовтий“, „мигдалевий“), як і кормовик („мамут“, „кит“ то-що).

Гарбузи садиться з половини квітня на віддаленні 3-4 арш. один від одного, рядками, заглибшки не менш як на $\frac{3}{4}$ - 1 вершок. Зерна садять загостреним кінцем донизу в вогку землю і вкривають також вогкою землею. Коли гарбуз зійде, треба, надто на полі, поставити охорону на 4-5 днів, щоб паростків не виклювали гави. Звичайно гави кляють о 4-5 годині ранку і цього часу охороняти надто потрібно. Як тільки рослини підростуть, і на

них з'являються 3-4 листочки (крім кільчиків), то крайній паросток треба руками зірвати (відщипнути). Від цього краще розвиватимуться овочі, і менше рослина витрачатиме соків на довгі паростки та стеблини. Після „відщипування“ врожайність збільшується вдвічі-втричі. Решта догляду така саме, як і за іншими городніми рослинами, цеб-то пушити ґрунт і нищити бур'ян у межиряддях і рядках. Урожай збирають у другій половині вересня. В-осени гарбузи зберігається в клунях і коморах, на горищі, а в листопаді — в сухих льохах. Добре відомий усім сорт — „кабачки“ збирається напівстиглими: коли рослина досягає завдовжки 5-8 вершк., тоді їх зривається або для власного скорого вжитку, або на продаж. Доглядати гарбузів — це значить просапувати та нищити бур'яни.

Кормовий гарбуз являє собою чудовий корм для худоби, надто молочної, збільшує видій корови та масла в молоці. Рослина ця дуже врожайна (до 7000 пуд. на десятині — 114 тон 660 кілогр. на гектарі) і добре витримує посуху. Великі сорти досягають 2 пуд., але дрібні (до 25 фунт. або 10 кілогр. 238 гр.) ніжніші та поживніші.

РЕДЬКА. РЕДИСКА

Для того, щоб редька росла добре і розвивала великий корінь, землю треба глибоко й добре виорати або перекопати лопатою. Редьку й редиску висівається в середині квітня, а зимові сорти — на початку і в середині травня. Глибше, як на $\frac{1}{2}$ вершка садити не слід. Краще редьку садити не на окремі грядки, а по краях грядок із цибулею, огірками, картоплею і т. інш. Перед засівом насіння мочать у воді 4-5 годин. Коли насіння набухне, тоді його висівається в ямки (до $\frac{1}{2}$ вершка завглибшки) по 2 чи 3 зерна; коли воно проросте й розів'є 1-2 листочки, то кращий паросток залишають, а решту виривають. Можна трохи підгорнути, надто редиску.

Редиска на сухих місцях без поливання може рости, тільки коли посадити на початку і в середині квітня, тому вона некорисна. Замість неї краще розводити травневу „жовту редьку“. Цей столовий сорт цілком може замінити редиску. Сорти зимової редьки: 1) „грайворонська“, біла, велика; — це найкращий сорт; для нього треба м'якого, добре обробленого ґрунту; на пухкій землі корінь досягає 10-15 фун. ваги; 2) „гурнай“, фіялкового коліру; 3) „ерфуртська“ зимова довга, чорна і біла. Літні сорти: 1) „московська“, 2) „майська“, 3) „мюнхенська“, 4) „зимова“, чорна, 5) „кругла“. Сорти редиски: 1) „нема подібних“, 2) „рожева з білим кінцем“, і 3) біла — „льодова бурулька“.

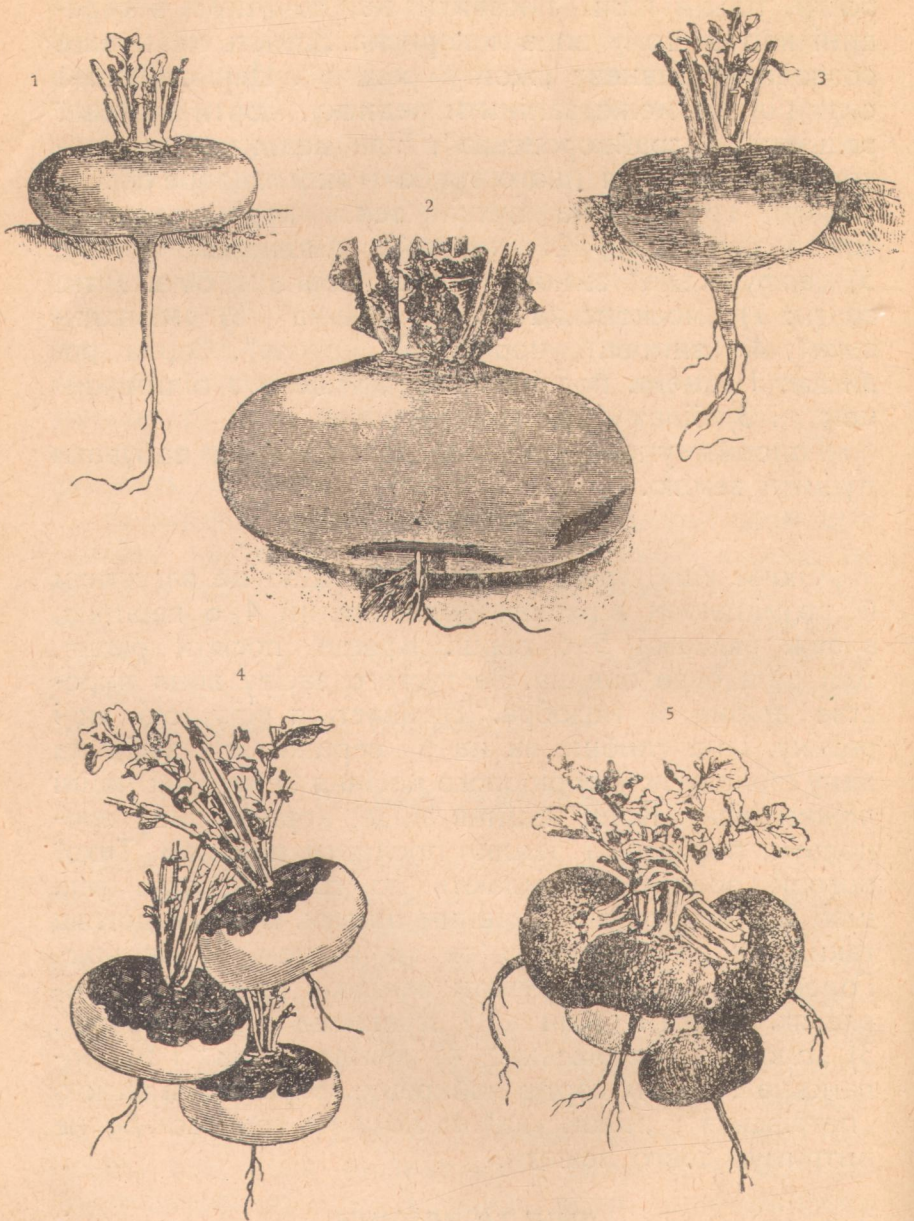
Головна умова доброго догляду — не забувати пушити землю.

Р І П А

Сіючи ріпу, треба пильнувати, щоб не загустити її, розміщаючи в рядках на віддаленні 4-6 вершків, а між рядками 5-6 верш. Краще посіяти рідше, тоді ріпа буде більша. За густого засіву вона виростає дрібна й недобра. Висівається ріпу тоді, як і редьку, і не глибше як на $\frac{1}{2}$ вершка. На засів на одну столову ложку ріпового насіння беруть дві чайні ложки піску. Коли насіння зійде, корисно ріпу прополоти, порідити і землю посипати попелом. Тихої погоди, зранку, розсипають по городу попіл так, щоб він ліг тонким і рівним шаром. В решті догляд такий, як і за редькою та за іншою городиною. Головне — це підпушувати землю в рядках і межи-рядках. Сорти ріпи: 1) „травнева“, 2) „жовта“, 3) „плоска“ „петрівська“, 4) „фінляндська“ і 5) „міланська“. З цих сортів найкраще зберігається зимою „петрівська“; „міланська“ на зиму не годиться, бо не витримує довго лежати.

ДИНІ ТА КАВУНИ

Кавунів та динь розводиться в нас на Україні на кожному городі, біля хати, в степу, багато й дуже

Мал. 14. 1. Ріпа „травнева“, плеската, біла. 2. Ріпа „петрівська“. 3. Ріпа червона плеската „швайцарська“. 4. Ріпа „петрозаводська“ фіялкова. 5. Ріпа чорна пізня

доброї якості. Грядок для динь робити не слід, а, прискородивши, треба садити рядками на 6-8 верш. по одному зерну й на $1\frac{1}{2}$ -2 аршини між рядками. Найкращий урожай буває від рідкого засіву, вчасного підпушування ґрунту між рядками і в рядках. Найкращі вчастки для кавунів і динь будуть зі сходом на південь і південний схід. Дехто радить перевертати дині спіднім боком догори; цього робити не треба, бо долішня сторона дині дуже ніжна, і коли диню перевернути, то її попече гаряче проміння сонячне, і овіч зіпсується. Найкращі сорти динь такі: „абрикос Лесевицького“, „дубівка“, „цариця динь“, „персидська Маклакова“, „одеська“, „персидська“, „канталупи“ і різні інші. Садити дині треба досить рано. А що ранній посів (початок квітня) можуть знищити заморозки, то досвідчені городники роблять повторні засіви, через кожний тиждень до 3-4 разів. Як тільки мине доба заморозків, зайві паростки нищиться.

Кавуни, також як і дині, садиться не дуже рано, коли земля добре прогріється, в квітні. Насіння сходить дуже повільно. Віддалення між рослинам таке саме, як і для динь, тільки рослини потім трохи поріджується. Так саме, як і для динь, дуже важливо повторювати садіння до 3-4 разів (через тиждень). Найкращі сорти кавунів: „астраханський“, „манастирський“, „любимець“ („багатир“), „ажиновський“, „чорновус“, „білосім'янка“ і найраніший, скоростиглий сорт „шантеклер“.

Треба знати, як доглядати гудини, щоб вона не повзла куди не треба, не скручувалась і не ламалася від вітру. Треба направляти її туди, де більше тепла й світла, або куди віє вітер, бо в деяких місцях гудини збереться занадто багато, а в інших не прикрита навіть земля. Тому гудину треба: 1) прикріплювати до землі притичками — хворостинками; 2) прикладати грудками до землі; 3) присипати вузли вогкою землею, відкидаючи з під вузлів суху землю. Останнє дуже важливе, бо на вузлах тоді виростають нові корінці, які допомагають головному

кореневі жити рослину. Треба добре полоти. Надто вутлі проти бур'яну—дині, що перестають рости, коли між них поросте бур'ян.

ПЕТРУШКА

Є дві відміни петрушки: одна належить до коріняків, бо має грубий, м'який корінець, а друга — листова, розвиває листя, що його вживається на приправу. Петрушку можна сіяти ранньої весни, як тільки земля трохи підсохне. Любить ґрунти глибоко-перегнійні. Віддалення між рядками 4-6 вершків (18-27 цент.)—як до сорту: на великі сорти треба більшого віддалення. В рядках можна сіяти густо, але потім порідити, спочатку до 1-1½ вершків (6 цент.), потім остаточно до 2-3 вершк. (9-13 цент.). Прорвані рослини придатні для вжитку. Увесь час пушити й полоти. Найкращі сорти: 1) „петрушка звичайна“, 2) „ерфуртська слава“, 3) „велика неаполітанська“, 4) „пізня довга гладенька“, „кучерява“, 6) „карликова дуже кучерява“ 7) „рання, коротка цукрова“.

САЛАТА

Салата любить ґрунт пухкий, родючий, перегнійний, але свіжого тваринного гною не витримує (росте в стовбур). Любить також воду. Тому після дощу або поливання варто землю присипати гноєм, щоб утримати в ґрунті вологу, а також достачати салаті поживні соки. Після дощу вода забирає з гною поживні речовини і вводить їх у ґрунт.

Щоб мати ранню салату, треба викохати розсаду. Для цього ранньої весни на грядку висівають насіння в розструс. Коли сходи підростуть, їх поріджують на 1½ вершка (2 цент.). Коли з'являється 2-3 листочки, салату треба пересадити на грядки. Віддалення між рядками 6 вершк. (27 цент.), а в рядках між рослинами 4 вершки (18 цент.). Не давати заростати бур'яном і пушити ґрунт, не забуваючи,

що це рослина водоліубна. На насіння залишається найкращі качани, що довго не йдуть у стовбур.

ШПІНАТ

Рослина однолітня. Листя ціле, кругле, трохи загострене, зібране розеткою, з середини якої раніш чи пізніш,—як до сорту, виходить стебло з квітками (жовтими). На одних рослинах розвиваються квіткі чоловічі, на других—жіночі (рослина однопола).

Листя вживається на їжу варене і відзначається великою поживністю.

Сіється що-змога раніш, як тільки земля відтане. Віддалення між рядками—6 вершк. (27 цент.), а в рядках—3 вершки (13 цент.).

Треба пильно доглядати ґрунту, шпінат бо надзвичайно багато потребує вологи. Для того, щоб мати шпінат протягом усього літа, треба повторювати засів його що-місяця. Можна сіяти також у серпні і мати врожай пізньої осені або ранньої весни. Що більше гною, то краще розвивається шпінат. Коли не хотять, щоб шпінат пішов у стовбур, тоді зрізують листя. Коли насіння зав'яжеться, тоді чоловічі рослини можна повиривати, щоб вони даремно не витягали соків. Насіння достигає в червні та липні. Сорти шпінату: 1) „звичайний“, 2) „англійський“, 3) „кругло-насінний“, 4) „голандський“, 5) „фламандський“, 6) „вірофле“ та інші.

САЛЕРА

Є дві відміни салери: коренева і листова; у першій вживається в їжу корінь, а в другій—листя та листові хвостики. У нас уживається кореневу через її м'яске коріння. Листової багато споживають за кордоном, надто в Америці та Англії. В Америці є підприємці, що сіють по кілька десятин салери, так що на одного городника припадає до 1 мільйона штук салери. З листової салери готується салату. Для цього її, звичайно, „білять“, цеб-то салеру при-

сипають землею, а від цього листові хвостики стають жовтяво-білі на колір. Для цього листя салери зв'язують у пучок, прикриваючи середовелистя зовнішнім, і засипаючи майже до самого верху землею. Засипають не одразу, а спочатку нижню третину, потім днів через 10—другу і через тиждень—решту.

Салера не родить на бідних ґрунтах, для неї треба перегнійних і добре угноєних земель. Засівається в теплий парник у кінці лютого або початку березня—перевіреним та протруєним насінням. Що насіння довго не проростає, його слід за три дні до засіву намочити в літній воді. Як тільки вода потемніє, її слід перемінити. Перед засівом насіння змішують із піском, інакше воно злипається в грудочки.

Висаджується в ґрунт тільки тоді, як минуть заморозки, на віддаленні 6-7 вершків (27-36 цент.) між рядками і 4-6 верш. (18-37 цент.) у рядках. Садячи, обрізують бокові корінці, залишаючи лише долішні,—тоді розів'ється головний міцний корінь. Посадивши, полити. Увесь час полоти й пушити ґрунт у межиряддях.

Серед літа, просапуючи, треба відкрити бокове коріння й пообрізувати його, не зачіпаючи нижнього. Наприкінці літа можна бадилля трохи пригнути до землі, не ламаючи листових хвостиків.

Збирають урожай у жовтні міс.; обірвавши дрібні корінці і не обтрушуючи землі, з дрібним листям складають коріння в льоху, в вогкий пісок. Найкращі сорти: „празька коренева“ „ерфуртська велика“. Найліпше коріння відривають на висадки, що їх висаджують весною на грядки.

ПАСТЕРНАК

Є дві відміни пастернака. Одна має довгий корінь, на взірць веретена, друга—короткий, округлий із стіжкуватим кінцем. Цю рослину вживається на приправу до юшки; споживають пастернак також вареним. Він містить у собі багато цукру і тому

є поживний і корисний для здоров'я. Дуже добрий корм для коней та іншої худоби. Найкращий для городньої культури другий сорт, короткий. Обробляти й доглядати так само, як моркву. Морозів зовсім не боїться, тому його можна сіяти навіть раніш за моркву. Дуже любить угноєний, вогкий ґрунт. Грядки треба полоти та пушити, не даючи заростати бур'яном і, коли густо посіяти, то проривати так,

Мал. 15. Пастернак

як і моркву. В жовтні, коли листя почне опадати, пастернак викопують із грядок і кладуть його в пісок, як і моркву. Пастернак можна залишати на зиму в грядках; від морозів він не тільки не псується, а, навпаки, стає кращий, ніжніший на смак. А взагалі пастернак заслуговує на більшу увагу і більше поширення, ніж це є тепер, бо він має ніжне

й приємне на смак, солодке та запашне коріння; воно не таке солодке, як у моркви і не таке пахуче, як у салери або петрушки. Найкращий сорт довгого пастернака: „студент“. З коротких: „круглий пастернак“.

КВАСЕЦЬ (ЩАВІЙ)

Квасець—рослина багаторічна і попадається всюди в дикому стані переважно по луках та вологих місцях. Коли добре доглядати, то його можна розводити й по степових городах. Любить вологий, глибокий чорноземельний ґрунт. Його можна садити, відокремлюючи частинки кущика; можна також сіяти. Сіється квасець весною, або в-осени, по свіжому угноєнню на віддаленні 7-8 верш. (31-36 цент.) рядок від рядка. На 100 квадрат. сажнів потрібно 1-1½ фунти (615 гр.) насіння. Сходи поріджується в рядках до двох-трьох верш. (9-13 цент). Старанно треба полоти та пушити ґрунт. Щавій залишити на одному місці більше, як на 2-3 роки не слід, бо після цього, корінняки його вийдуть наверх, і він вимерзне. Зривати треба не всі листочки одразу, а вибирати найстаріші та найгрубіші,—тоді врожай триватиме довше. За найкращий сорт вважається „бельвільський щавій“.

КРІП

Кріп сіють у парники, щоб мати ранню зелень, а потім як тільки потепліє, ранньої весни його висівають у ґрунт. Другий раз його сіють улітку, щоб споживати в-осени та на соління огірків. На 100 кв. саж. потрібно 1½ фунт. (615 гр.) насіння. Віддалення між рядками 6 вершк. (25 цент.). В рядках сходи порідити до 2-3 верш. (9-13 цент.). Ґрунт часто пушити, полоти, не даючи висихати. Кріп легко висипається і поширюється самосівом, і тому, коли його не нищити, то він може засмітити весь город. Де він засіявся самосівом, там його не легко вибавити.

ЯК ЗБЕРІГАТИ ТА ГОТУВАТИ ГОРОДИНУ ПРО ЗАПАС

В сільському господарстві городину звичайно зберігають або в льоху, або в спеціальній ямі. Але льохи будується не так, як слід; через це городина часто гниє, зацвітає і не добре пахне. Льох повинен бути сухий, неприступний морозові, світлий, і щоб легко його можна було провітрювати. Ще до морозів, треба вздовж стіни в льоху виготовити грядку з землі наполовину з піском, заввишки до 6-8 вершк. На цю грядку треба густо посадити всю городину, яку бажано мати протягом зими свіжою. Зіпсоване листя треба відрізати. Садити городину треба глибше, ніж вона сиділа на городі, і що-змога густіше. Коли земля пересохне на грядці, то треба полити її водою, але так, щоб вода на попадала на рослини.

Зимою городину треба переглядати і ту, що загнила, викидати; коли потепліє, льох треба провітрити, відчиняючи вікна й двері. За великих морозів вікна й двері закривається матами. Головчасту капусту треба завішувати цілими головками до стелі льоху; так саме завішується вінки цибулі. Щоб мати зимою зелену цибулю, треба посадити головки цибулі в плоский ящик із землею, або в глечик і тримати на вікні в хаті. Ріпу можна зберігати в льоху без землі. У буряків треба зрізувати листя та зберігати їх у льоху, засипаючи їх піском, або склавши корінцями до середини горкою. Картоплю зберігається, як небагато,—в льоху, в ящиках, а як багато—в купах. Треба пильнувати, щоб бульби в 2-й половині зими не проросли. Коли горішня частина купи починає проростати, тоді бульби треба перебрати, викинути загнилі і скласти картоплю в іншому місці.

Коли городину хотять заховати в яму на зиму, то роблять так. Яму викопується на високому місці, недалеко від будинка, що-змога в глинуватому ґрунті, на 1 саж. завглибшки і 1 саж. завширшки; стінки ями викладається дошками, а коли дошок немає, то стіни й підлогу викладають соломою,

верх ями покривають дрючками, дошками і завалюють землею на 1-2 арш. завтовшки. Щоб уходити в яму, залишають невеликий отвір. Щоб зсипати картоплю, моркви, ріпу то-що, добре в ямі мати ящики і пересипати в них городину сухим піском.

Треба пильнувати, щоб у ямі городина не мерзла, інакше бо вона загниє; в ямі не повинно бути також і занадто тепло, бо від тепла городина проростатиме, а потім гнитиме. Перед тим, як зсипати в яму, городину добре чистять від землі і просушують. У моркви, редьки, ріпи, буряків, відрізають листя біля кореня і зрізане місце натирають попелом; це забезпечує городину на довгий час від загнивання.

Капусту можна на зиму квасити. Це робиться так. Головки чистять від качанів, зеленого й загнилого листя, крають на половинки чи на чверті (пелюстки), або січуть. Діжку, в якій хочуть квасити капусту, спочатку треба добре вимити й запарити окропом, щоб не дала течі. Коли капусту посічено чи покраяно, на дно діжки кладуть негрубий шар сумішки покришеної цибулі, кропу, хропу та січеної капусти; на цей шар накладають шар „пелюсток“, засипають капустяною січкою і пересипають сіллю, потім кладуть дальший ряд пелюсток, насипають на них капустяної січки з сіллю і т. д. На самий верх кладуть вершків два-три капустяної січки, кропу й листя хронового.

Солоні огірки бажано мати повні й тугі, непорожні; для цього їх треба солити зразу, як тільки їх зібрано з грядок. А коли цього зробити не можна, то огірки кладуть у відро з водою і ставлять на лід. Солячи, на дно діжки кладуть посічену цибулю, хрін, часник, кріп і викладають огірки шарами. Добре кожний шар огірків у чверть завтовшки перекладати тонким шаром зазначеною сумішкою городини. На верх діжки кладуть шар кропу, і діжку з огірками заливають доверху розсолем, приготованим з $1\frac{1}{2}$ фун. соли і $1\frac{1}{2}$ стол. ложки салітри на відро води. Діжку з огірками закривають дере-

в'яним кружком. На кружок кладуть камінь до півпуда ваги. Взагалі гніт треба класти такий, щоб кружок понявся водою. Коли кружок заснядіє—його виймають і вимивають. При цьому треба зазначити, що як чистіше держати зимою посолені огірки й капусту, то вони краще й довше зберігаються.

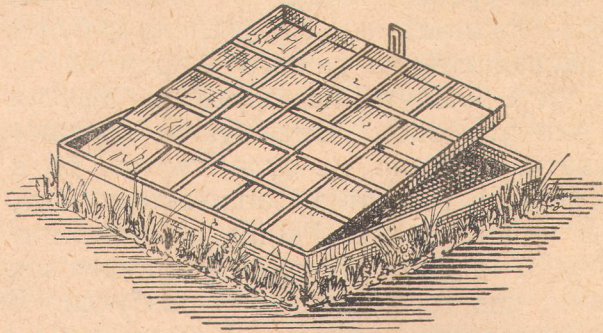
Крім солити, городину ще можна сушити. Сушена вона краще зберігається, ніж солена і не втрачає смаку. Щоб сушити городину, чистять її від шкіри і кришать на шматочки. Покришену цибулю, моркву, буряк накладають на решето шаром на $\frac{1}{2}$ вершка завтовшки і кладуть на дерев'яні бруски в піч, з якої вийнято хліби. Висушуючи городину, треба пильнувати, щоб піч не була гаряча, бо в гарячій і закритій печі городина запарюється, стає неприємна на колір і запах. Раніш, ніж варити сушену городину, її кладуть спочатку в холодну воду на 10-15 хвилин для того, щоб вона розбухла. Зберігати сушену городину найкраще в коробках і в сухому місці.

ЯК УПОРЯДИТИ ПАРНИКИ

Парники влаштовується для того, щоб мати ранню городину. Спочатку городину вирощується в парниках, а потім пересаджується в відкритий ґрунт. На парник вибирається високе місце на сонячній стороні, захищене від холодних вітрів і разом з тим, щоб не близько була жильна вода. Копати ями для парників треба обов'язково літом, щоб ями встигли добре просохнути.

Викопується яму зі сходу на захід, в 1 арш. заглибки, 2 арш. завширшки вгорі і $1\frac{1}{2}$ аршини на споді. Довжина ями може бути різна. На південній стороні ями вибирають землю вершків на 2 і кладуть, поглиблюючи в землю дерев'яний брусок на 4-5 вершк. завтовшки; на північній стороні бруска не поглиблюють у землю, щоб північна сторона парника була завжди вища. На брусках долотом видовбують подовжні виїмки, щоб укласти в них

рями. Парникову ряму робиться на $1\frac{1}{2}$ арш. завширшки і 2 арш. завдовжки. Парник можна також робити з дошок, збиваючи з них ящик. Усередині ящика прибиваються нетовсті бруски, щоб піддержувати рями. Північна сторона вершків на 2 повинна бути вища за південну. Шибки в ящику вставляють звичайно з битого скла. Тоді ряма коштуватиме дешевше і, крім того, даватиме помірне світло. Яму

Мал. 16. Парниковий ящик

для парників виготовляють з осені. Весною починають набивати парники гноєм. Річ у тім, що головне джерело тепла—сонце—не може дати парникові стільки тепла, скільки йому потрібно, тому людина утворює штучне тепло, користаючи з гною. Щоб нагрівати парники, вживається: кінського гною, деревного листа, овечого гною. Овечій гній, хоч і гарячий, але гріє не досить довго. Коров'ячий гній мало придатний, а свинячий і зовсім не годиться.

Нижче зазначено, до якої температури нагрівається гній від різних тварин і скільки часу тримає в собі тепло.

	Нагрівається	Держить тепло
Кінський гній	до 45°	. . . 4—5 місяц.
Коров'ячий гній	„ 20°	. . . 6 „
Овечий гній	„ 45°	. . . 4 „
Деревне листя	„ 25°	. . . 4 „

Головну роль відіграють кінський гній і деревне листя. Деревного листя вживається тоді, коли вирощується городину, якій треба помірної, невисокої температури, напр., капусту.

Кінського гною вживається для теплих парників, вирощуючи таку городину, як червоні та сині баклажани, перець, салера то-що.

Щоб набивати парники гноєм, треба мати уважність і досвід. Набивати його слід у березні місяці. Соломистий гній перемішувати з коротшим—вогким. Гній, який кладеться в парник, не притоптується ногами і тільки потроху прибивається вилами. Поклавши шар гною вершків на 4, на нього стелють деревного листя вершків на 2-3 і т. д. Товщина гною в парнику на 1 арш. досить велика. Горішній шар повинен бути тільки з гною.

Набивати гноєм треба вище того рівня, на якому він буде потім, тому що підчас нагрівання гній осяде.

Коли парник робиться з дощок, тоді на гної ставиться ящика з нахилом на південь. Парника обкладається гноєм і притоптується. Всередину ящика також накладається гною і прибивається вилами.

Наприкінці накладається рями і вкривається їх солом'яними матами. Через кілька днів гній нагрівається й починає дуже парувати. Ще через кілька днів парування зменшується, рями знімається, гній прибивається вилами й вирівнюється. Коли є компост, то, примішавши трохи піску й листяної землі, можна мати більш-менш добру землю для парників. Коли такої немає, то доведеться брати горішній шар городньої землі. Дуже глинуватої землі брати не слід. Для парника землі треба дрібної, без грудок і каміння. Надто горішній шар треба накласти з пухкої, через решето просіяної землі. Коли землю насипано в парник і протягом 3-4 днів перемішувано так (разів два), щоб спідня земля з грудочками не попала нагору, — можна засіяти насіння. Засіваючи насіння в парниках, треба вважати на теплоту, за

якої сходять різні рослини, а також — скільки часу треба, щоб зійшло насіння. Для деяких рослин треба 25-30° Р., а для інших досить 16-18°, для деяких рослин сприятливе тепло навіть 10-12°. Ці останні за вищої температури теж зійдуть, але через деякий час загинуть. Крім того, одні рослини зійдуть уже на 2-й, 3-й день, а деякі можуть зійти на 15-й 16-й день. Перші хутко ростимуть і розвиватимуть листя, і тому для них треба багато світла й тепла, а для других — тіни й помірної, постійної вогкості. Тому не зручно вміщати їх під одну ряму.

Коли мало місця, можна деякі рослини, що містяться під однією рямом, сіяти в окремі посуду, горщики, ящики і т. инш., і, коли вони починають одно одному заважати, то ступнево забирати їх разом із посудом. Земля в парнику повинна бути помірно-вогка.

Засів може бути розтрусний і рядковий. За рядкового способу легше, а надто недосвідченому городникові, вибирати й прополювати бур'ян, що часто виростає раніш, ніж з'являться перші паростки засіяної городини.

Насіння після засіву присипають сумішем землі з піском і поливають теплуватою водою через маленьке ситечко. Після засіву рями вкривають рогожами й затінюють на 2-3 дні; через це насіння краще проростає.

Коли рослини підростуть, і в них з'являється 3-4 листочки, їх треба пересадити (пikірувати); за годину перед тим рослини треба добре полити. Пікiруючи, рослини пересаджують на другу грядку і відщипують крайок корінця. Коли насіння сходить густо, то з-під однієї рями можна розпikірувати на 3-4 нові рями; при цьому на кожен з цих рям припадає до 200 штук рослин. Пікiрується так: кілком робиться ямку, відщипується кінчик корінця і спускається в ямку, на 1-2 вершки (2 цент.) глибше, ніж рослина росла раніш, потім кілком землю притискується до коріння. Після цього розсаду поливають, укривають рями, а сонячної погоди заті-

нюють рогіжками. Коли розсаду посаджено як слід, вона приймається вже на другий день. Поливати розсаду треба помірно, щоб не заводити в парниках вогкості; слід також провітрювати, щоб потрохи привчати розсаду до надвірнього повітря. Теплих днів рямки можна здіймати зовсім. Пересаджується в ґрунт, коли минуть заморозки, найліпше днів хмарних, або після дощу ввечорі. Коли дощу нема, то ямку спочатку полити, а потім садити в вогкий ґрунт.

НАЙГОЛОВНІШІ ШКІДНИКИ ГОРОДУ ТА ЯК ЇХ ВИБАВЛЯТИ

Як рівняти, скільки шкідників у городництві та в садівництві, то ми можемо зазначити, що городи мають у нас, у степовій Україні, сприятливіші умови, ніж сади. Що частіше посухи, то більше заводиться різних шкідливих комах. В посухах у нас за останні часи недостачі не було, і це явище, можна гадати, спричинилося почасти до того занепаду садівництва, який спостерігається по всій степовій Україні. На городі завжди шкідників менше, однорічні бо культури городніх рослин не сприяють множитися комахам.

Для того, щоб мати успіх у боротьбі зі шкідниками, треба вміти їх відрізнати, а це найлегше по тій шкоді, що вони чинять; що до цього, то їх можна поділити на 2 групи:

1) Комахи, що ссуть частини рослин, але не нищать ці частини,— вони лише висмоктують соки. До таких шкідників належать, напр., листова попелиця (воша), гола гусень, городні блощиці (блощиця оздоблена або козачок, капустиана блощиця) та инш. Головний спосіб боротися з ними— це збризкувати тютюновим настоєм (екстрактом). Цей настій готується так: 1 фунт (410 грамів) сухого листя тютюнового або 1 фунт тютюнового порошку залити одним відром води і дати настоятися протягом 4 днів; після цього процідити крізь полотно.

Потім розчиняють трьома відрами води; додають стручкового перцю. Цим сумішем збризкують стебла та листя рослин, на які напала попелиця та гола гусень. На одну десятину (один гектар) потрібно 20 відер.

Можна готувати й так: на 1 відро води— $\frac{1}{2}$ фун. (205 гр.) тютюнового екстракту (купити готовий в аптечних крамницях) і 205 грамів зеленого мила. Збризкувати ручною бризкавкою.

2) Комахи, що гризуть зовнішні частини рослин—вони нищать стебла та листя. До цих комах належать капустяні блохи, слимаки, сарана, кобилки, робачки травневого хруща, гусень білана жилкуватого то-що. Проти цих шкідників уживають паризького зілля; для цього зілля змочують, доки утвориться тісто, потім це тісто розчиняють у воді і підмішують паленого вапна. До цього сумішу додають трохи борошна, з якого попередю роблять шліхту (клейстер); тоді суміш добре прилипає. Сумішу готується скільки треба, але з такого розрахунку:

Паризьке зілля	4 золотн.	($16\frac{1}{4}$ грамів)
Свіжого паленого вапна	8 "	($33\frac{1}{2}$ ")
Борошна	$\frac{1}{4}$ фунт.	(100 ")
Води	1 відро,	

Рідину треба весь час бовтати.

На 1 десятину потрібно 20 відер. Збризкувати треба прискавкою (пульверизатором).

Зокрема можна порадити такі способи боротися з різними шкідниками городів:

1) Вовчок (земляний рак). Об'їдає підземні частини городніх рослин, надто шкодить капусті. Робить під землею хідники; яєчка складає купками в спеціальні гнізда. Розмножується переважно на низьких і затінених місцях. Боротьба: на 3 відрі води беруть 1 ф. содового арсенану (мишаку) (в аптечній крамниці), нагрівають у казанку воду, і коли арсенан розчиниться, то всипають туди 8-10 фун. кукурудзяної крупи. Варять 1 годину. Після

цього розкидають крупу по всіх грядках, потрохи прикриваючи її землею. Роблять також принадні ями, набиті гноєм на 36 цент. ($1\frac{1}{2}$ арш.) завглибшки; в-осени ці ями розкопують і вибирають вовчка.

Капустяний робак. Метелик цей живе усього 2 тижні. Наприкінці свого життя самиця кладе свої яйця числом до 200-300 на долішню сторону листа. Через 2 тижні з ячок виходить малесенька гусень, яка хутко росте, поїдаючи листя капусти. Ці шкідники дуже зажерливі. Коли робак виросте (до $\frac{3}{4}$ верш.), він де-небудь прикріплюється й перетворюється на лялечку, яка висить нерухома до весни, а весною з неї виходить доросла комаха.

Боротьба: 1) душать купки яєць і молоду гусень руками, 2) посипають дрібно стертим вапном, 3) ви-збирають руками, 4) збризкують тютюновим екст-рактом з милом, 5) збризкують паризьким зіллям.

Хрущі травневі (майові). Робаки живуть до 3-х років у пухкій городній землі, живляться корінням картоплі, буряків та іншої городини. Коли город розводиться біля лісу, то напевне можна ска-зати, що хрущі заведуться. Боротьба з робаками дуже тяжка, бо вони живуть під землею завглибшки 2-3-4 вершки. Можна порадити збирати їх руками за плугом. Добре також тоді, коли перелітають хру-щі великою силою (у травні) запалювати вогнища і димом відганяти їх. Досить подимити 3-4 дні, і город буде забезпечено від робаків.

Земляна блоха. Це—маленький жучок, який поїдає сухої погоди молоді паростки капусти, редьки, ріпи, редиски, буряків, гарбузів, огірків. Боротися з ним можна так. З 2-х боків грядки запалюють хворост, гній і листя; дим під вітром стелитиметься грядкою. Димити до 4-5 годин вечора. Немає по-треби димити дуже; досить малого диму, аби тільки підкурювати з 2-3-х сторін захищованого вчастка. Тоді комахи не зачіпатимуть рослин. Добре також помагає, коли грядки, наприклад, розсади після поливання обсипати пічним попелом; попіл перед тим, як уживати, слід просіяти крізь решето. Весною

жучки з'являються на бур'янах, тому треба нищити бур'ян, інакше потім вони перейдуть на культурні рослини.

Ще спосіб боротися з блохою — це збризкувати паростки водою, змішаною з гасом (1 чарка гасу на 1 відро води), а також розсіювати по грядках пісок, намочений у гасі. Не слід давати рости на городі чи поблизу дикій кропиві і взагалі рослинам диким, якими земляна блоха живиться і на яких відкладає яечка. Вона також дуже любить селитися на коноплях.

Бурякова свинка (довгоносик). Жучок сірий на колір; нищить молоді паростки буряка зразу після того, як він зійде, і далі протягом усього літа. Робачки об'їдають коріння, і від цього листя сохне. Яйця по одному жучок кладе в землю. Гусень робиться лялечкою в-осени. Боротьба: збирати жучка руками і збризкувати посіви бурякові розчином барієвого хлорака—1 ф. на $\frac{3}{4}$ ведра води (дістати можна в аптечних крамницях).

Лучний метелик (метелиця). Гусень цього метелика об'їдає листя капусти, буряків, картоплі, баштанові рослини, кукурудзу то-що. Після нападу цієї маленької, але зажерливої комахи, залишаються лише стебла та жилки. За літо встигає вивести кілька поколінь. Яйця несе на нижній бік листя. Гусень зимує. Способи боротися: обкурювати влітку димом метеликів; збризкувати тютюновим екстрактом і розчином паризького зілля.

Попелиця капустана (воша). Робачки та дорослі комахи в другій половині літа висмоктують листя й стебла. Листки, на яких купчаються воші, жовкнуть і корчуться. Нападають переважно на капусту та цвітну капусту, а також на ріпу, редьку, редиску й огірки. Зимують яйця на остатках рослин. Весною воші живуть на диких рослинах (хрестоцвітних). Боротьба: нищити бур'яни; обривати листя, на яке напала воша; збризкувати тютюновим екстрактом з милом. Можна користати з поливалки садової, але сітка повинна бути густа.

Дротяні робаки (дротяники). Гусень нищить посіяне насіння і об'їдає підземні частини різної городини, надто корінняків, протягом усього літа. Гусень кілька років (4-5) живе в землі, де утворюються лялечки. Боротьба: збирати руками; отруювати ґрунт сірчаком вугля; удобрювати салітрою та инш. вдобреннями, що добре помагають.

Городні блощиці. Гусень і дорослі комахи висмоктують сік із рослин усе літо й весну. Нападають на капусту, ріпу, редьку, редиску то-що, (хрестоцвітні). Боротьба: нищити хрестоцвітні бур'яни, збирати комах руками; збризкувати тютювовим екстрактом.

Плямниця капустана. Гусень нищить буряки, салату, капусту, ріпу, редьку, то-що; об'їдає спочатку верхнє листя, а потім залазить усередину головки, лялечка зимує в землі. Боротьба: орють на зяб, або дуже рано весною і потім скородять та визбирають повивертані з землі лялечки; збризкують паризьким зіллям та инш. отрутами.

Капустяний міль. Гусень виїдає в листі віконечка, переважно в другій половині літа. Нападає на капусту, редьку, редиску, ріпу то-що. Зимує лялечка на поверхні непозбраних рослин. Боротьба: нищити бур'яни, збризкувати тютюновим екстрактом і паризьким зіллям.

Бурякова блоха. Жуки весною і спочатку літа з'їдають листя, залишаючи тільки жилки. Яечка кладуть у землю, в якій живе гусень. Зимують у стані жуків. Боротьба: виловлювати жуків липкими щитами, збризкувати паризьким зіллям *).

ХВОРОБИ ГОРОДНІХ РОСЛИН І ЗАСОБИ БОРОТИСЯ З НИМИ

Хвороб у городніх рослин багато. Коли вони з'являються, боротися з ними буває трудно, тому потрібно вживати запобіжних заходів, щоб запобігти

*) Докладно про городні шкідники дивись брошуру Ів. Вовка: „Городні шкідники“, вид. Радянск. Селянин, Харків, 1926 р.

нападу цих хвороб. Що зародки хвороб здебільшого містяться на насінні (грибні спори або бактерії), то вважають за найліпший спосіб боротися з ними — це протруювати насіння, цеб-то промивати його в 2⁰/₀ бордоській рідині. Для цього насіння в мішечку опускають на 5 хвилин в 2⁰/₀ бордоську рідину, а потім сушать його, розіславши на дошці. Бордоська рідина обволікає зерна і не дає розвиватися грибок. Промите та протруєне насіння, коли висохне, може довго зберігатися аж до самого засіву.

Бордоську рідину готується так: 1) у теплій воді розчиняють скільки треба синього каменю (вітріолу міді), 2) готують вапняне молоко, розпускаючи вапно в невеликій кількості води; 3) кожний із цих розчинів, синій камінь і вапняне молоко проціджують крізь полотно; 4) ллють розчин синього каменю в вапняне молоко, добре перемішують, або збовтують і додають скільки треба води.

Щоб наготувати 2⁰/₀ бордоської рідини (протруювати насіння) беруть на 1 відро води 20 лотів (250 грамів) синього каменю і 20 лотів паленого вапна.

Для того, щоб збризкувати стебла та листя рослин, вживають 1⁰/₀ бордоську рідину, яку готується так: на 1 відро води беруть 10 лотів (125 грамів) синього каменю і 10 лотів паленого вапна.

Всі розчини слід робити в склянім або дерев'янім посуді і ні в якому разі не в металевому. Збризкувати завжди треба свіжою бордоською рідиною, яку треба перемішувати (бовтати).

Насіння можна також протруювати в формаліні. Для цього насіння змочують формаліном і вкривають на 2 годині мішками, які теж поливають формаліном. Після цього насіння просушують, розіславши тонким шаром, провітрюючи його де-небудь у холодку.

На 1 відро беруть 3 лоти формаліну (37¹/₂ грамів).

З хвороб, що їх не можна лікувати збризкуючи, є мокра гниль, що нападає на всі городні рослини. Ознаки цієї хвороби такі: на долішній частині стебла, а іноді й на горішній частині, з'являються особливі

білуватого коліру павутинові поволоки, подібні до бавовни; такі частини стебла починають гнити, і від цього рослини згинаються і навіть зовсім падають на землю. В-осени на зіпсованих частинах стебла виростають чорні гулі. Заразу серед городини розносять миші, слимаки, робаки, комахи та людина. Зараза поширюється також через ґрунт, на якому гниють останки хворих рослин; зараза передається рослинам також через городину, що її переховується в льохах.

Єдиний спосіб боротися—захистити від зараження цією хворобою городні рослини, а саме: перекопувати город з осені, спалювати хворі рослини та їхні останки, якщо буде помічено цю хворість на стеблах рослини.

ТАБЛИЦЯ ПРО НАСІННЯ ТА ВРОЖАЙНІСТЬ

НАЗВА РОСЛИН	Число зерен у лоті (12 ¹ / ₂ грамів)	Скільки років не втрачає висхожості	Найкращий вік (роки) для засіву	Через скільки днів проростає	Врожай з 1 десятини
Кавун	80—480	5—3	3—4	14—21	3—8. тис. шт. 1500 пуд.
Боби	4—8	2—4	1—2	4—8	80—120 пуд.
Горох	30—80	6—8	1—2	4—8	до 100 пуд. (низький), до 60 пуд. (високий)
Диня	300	7—10	3—4	6—8	як у кавуна
Квасоля	12—40	6—8	2—3	6—10	150—180 пуд.
Капуста	3200	—	1—2	12—14	80.000 шт. (рання) 20.000 шт. (середня) 15.000 (пізня)
Цибуля	3500	2	1	10—24	400—1.400 п.
Морква	7—12 тис.	2—3	1	10—12	700—2.400 п.
Огірки	600	8—10	3—5	5—8	до 250.000 шт.
Петрушка	10000	2—3	1	14—18	500—700 п.
Редиска	1400	3—4	1—2	5—8	—
Редька	1400	3—4	1—2	5—8	1—5 тис. п. 2—5 тис. шт.
Ріпа	10000	3—4	1—2	4—6	—
Буряк	800	2—4	1—2	8—14	до 2500 п.
Червоні бак- лажани	4000	3—4	1—2	6—8	90—300 п. 20—180 тис. шт
Гарбузи	80	6—8	2—3	5—6	4.000 штук до 2.000 пуд.
Бруква	до 5000 шт.	5—6	1—2	4—6	—
Кольрабі	3400—3500	4—6		4—6	—
Прас	5200—5400	2—3		12—15	—
Пастернак	2400—2700	1—2		11—15	—
Салата	11000—15000	4—5		8—10	—
Салера (корін.)	3000—3500	5—6		15—20	—
Кріп	8000—9000	2—3		8—10	—
Шпінат	1400—1500	4—5		5—6	—
Квасець	16000—18000	3—4		8—12	—
Капуста цвітна	2800—3200	3—4		4—6	—
Сині баклаж.	2500—2800	—		6—8	—
Кукурудза	50—100	—		—	—
Перець струч- ковий	2000	—		6—8	—

ЩО Є В КНИЖЦІ

	Стор.
1. Економіка городніх рослин України.	3
2. Найголовніші городні рослини та їхнє значіння	6
3. Місце та ґрунт для города. Удобрення.	13
4. Сівозміна	17
5. Обробіток землі.	20
6. Насіння, як його сіяти та викохувати.	22
7. Як вирощувати розсаду.	23
8. Городні рослини:	24—64
Квасоля	24
Боби	27
Горох	28
Сочавиця	30
Наут (іспанський горох хлопунець)	31
Соя (хінський олійний горох)	32
Земляний горіх (земляний горох, земляна фісташка, китай- ський горішок)	33
Кукурудза (пшінка) цукрова або городня	34
Картопля	35
Буряк	39
Капуста	40
Кольрабі	43
Цвітна капуста	44
Морква	45
Червоні баклажани	47
Сині баклажани	49
Перець стручковий	49
Огірки	50
Цибуля	52
Часник	53
Прас	53
Бруква	54
Гарбуз	55
Редька, редиска	56
Ріпа	57
Дині, кавуни	57
Петрушка	60
Салата	60
Шпінат	61
Салера	61
Пастернак	62
Квасець (шавій)	64
Кріп	64
9. Як зберігати та готувати городину про запас	65
10. Як упорядити парники	67
11. Найголовніші шкідники городу та як їх вибавляти	71
12. Хвороби городніх рослин і засоби боротися з ними	75
13. Таблиця насіння й урожайности	78

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКЕ ВИД-ВО

«РАДЯНСЬКИЙ СЕЛЯНИН»

м. Харків, вул. К. Лібкнехта, 53

ВИЙШЛИ З ДРУКУ І ПРОДАЮТЬСЯ ТАКІ КНИЖКИ:

ЗЕМЕЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО, ЗЕМЛЕВПОРЯДЖЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

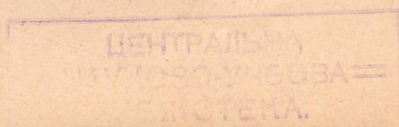
- Гершонів М.*— Земельний Кодекс. Порадник
для селян та земельних робітників. Стор. 148 95 к.
- Абрамов Ю.*— Як переводиться судово-земельні
справи. Стор. 80 50 к.
- Єгоров О.*— Що треба знати селянинові про земле-
впорядження. Стор. 72 (мал. ф.) 25 к.
- Єгоров О.*— Як складати заяви на землевпоря-
дження. Стор. 16 6 к.
- Дудник Я.*— Що зробила Радянська влада для
сільського господарства 20 к.
- Кулжинський* — Господарство чеського селянина та
господарство українськ. хлібороба. Стор. 70 20 к.
- Чебанів А.*— Довідник для ходаків та переселенців.
Стор. 72. 25 к.
- Щадилів Ол.*— Землевпорядження та організація
трудоного господарства на Україні 95 к.
- Дідусенко А.*— Післявійськова с.-г. політика в ка-
піталістичних державах 95 к.

СКОТАРСТВО І ВЕТЕРИНАРІЯ

- Радченко П.*— Корми для с.-г. худоби. Стор. 148 . 1 карб. 25 к.
- Романицький* — Лошата в селянському господар-
стві та як їх виховувати. Стор. 48 35 к.
- Самоделкін Хв.*— Як ходити біля худоби підчас
вагітності, пологів та по родах. Стор. 64 15 к.
- Макаревський А.* Пошесне запалення легенів на
рогатій худобі. Стор. 28 8 к.
- Ветухів М.*— Молочна худоба (як її доглядати,
годувати та використовувати) 55 к.

Замовлення направляти на адресу: м. Харків,
вул. К. Лібкнехта, ч. 53.

ВИМАГАЙТЕ КАТАЛОГА НАШИХ ВИДАНЬ

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКЕ ВИД-ВО

«РАДЯНСЬКИЙ СЕЛЯНИН»

м. Харків, вул. К. Лібкнехта, 53

ВИЙШЛИ З ДРУКУ І ПРОДАЮТЬСЯ ТАКІ КНИЖКИ:

ЛІСІВНИЦТВО

<i>Гурський</i> — Бережи й розводь ліси. Стор. 26	8 к.
<i>Його-ж</i> — Обсаджування деревами вулиць, шляхів, річок та садиб. Стор. 35	15 к.
<i>Станков П.</i> — Господарство в селянських лісах	50 к.

БОРОТЬБА ЗІ ШКІДНИКАМИ

<i>Вовк Ів.</i> — Городні шкідники	15 к.
<i>Його-ж</i> — Шкідники саду	20 к.
<i>Мічулін О.</i> — Буякові шкідники	15 к.
<i>Андрієв Н.</i> — Хвороби польових рослин	8 к.
<i>Дехтярьов М.</i> — Шкідники збіжжя в коморах. Стор. 24.	10 к.

МАШИНОЗНАВСТВО

<i>Львов А.</i> — Двигуни в сільському господарстві і сільсько- господарській промисловості	12 к.
<i>Флоренський</i> — Культиватори	10 к.
<i>Поляков Л.</i> — Рядкова сівалка	15 к.

РІЛЬНИЦТВО

<i>Кулжинський С.</i> — Як збільшити врожай. Стручкові рослини в сівозміні. Стор. 76	32 к.
<i>Заславський Є.</i> — Заповіді українського хлібороба. Стор. 51	15 к.
<i>Румянцев В.</i> — Як досягти добрих врожаїв на селянських землях. Стор. 64	6 к.
<i>Ковалів М.</i> — Як підготовляти насіння до посіву. Стор 80	28 к.
<i>Кулжинський С.</i> — Як швидко розвести нові сорти картоплі. Стор. 30	10 к.
<i>Щадилів Ол.</i> — Цукровий буряк, як його обробляти та доглядати. Стор. 44	18 к.
<i>Тушкан П.</i> — Як господарювати в степу. Стор. 78	25 к.
<i>Кіпер В.</i> — Як обробляти махоркову та бакунову сир- вину. Стор. 54	25 к.

Замовлення направляти на адресу:

м. Харків, вул. К. Лібкнехта, ч. 53

ВИМАГАЙТЕ КАТАЛОГА НАШИХ ВИДАНЬ